KOIVISTON viesti

Nro 12 Joulukuu 2019 **Koivistolaisten kotiseutulehti vuodesta 1944 lähtien**

Tiijjät sie?

Talvisova alkamise muistopäivän 30.11.2019, ko ol justis kuluntunt kaheksakymmänt vuotta siint, ko mei ol pitänt koit jättää ja lähtee karkuu tankkei ja lentokonehii tielt, mänin miekii turkulaisii pussikyyvil käymää kotikonnuil. Nyt olkii iha toiselaine meininki, ko myöhä tehtii matkaa iha vastakkaisee suuntaa ko sillo 80 vuotta sit. Ja muutekii ol matkateko iha niiko ois ylitetty maitte väline raja mis tahaan Euroopas; tullitarkastukset suijjuit sutjakkaast ja ystävällises henges, nii männes ko tulles.

Yövyttii uuvves nykyaikases hotellis mökkimajotukses, kuus kaverusta kahes kerrokses. Mökkei ol varmast viis tai kuus käytös. Iltaa vietettii lepposas henges hotelli ruokalas. Aaamul varrai ajeltii Koivisto kirkol sytyttämmää kynttilät valmistuval sankarhautoi muistomerkil ja kivise purre juurel. Kylmä ilmakaa ei voint viilentää lämpöstä tunnelmaa siin tapahtumas. Ja sit siirryttii kirko lehteril kuuntelemmaa ja katselemmaa viteolt Koivisto kirkokelloi kajahtelluu ja Keisari urkui soittoo alempaan suurelt näyttöruuvvult.

Olin jo vuos aikasemmi olt seuraammas kirko lehteril esiintynyttä viipurilaise sekakuoro joulukonserttii - hyö lauloit monil kielil taaskii vuossattoiki vanhoi laului ja säestiit laulujaan vanhoil soittimil. Täl kertaa kuoro ol kyl pienemp ja soittimii ol vähemmä ko vuos sit, mut nyt mie voinkii keskittyy paremmi kuuntelemmaa itse lauluihi, ko ei tarvint ennää nii paljo ihmetellä laulajii soittimii ja laulumieste ja -naiste iha oikiaa ääntämystä.

Näi jouluaikaa mie utelenkii teilt nyt niist Keisari uruist. Kaikha varmast tietäät, et keisar erehty luulemaa, et ko tul puhe rahast, suomalaiset haastoit rupliist, ko arvioivat urkui hintaa. Nii sit Nikolai lupaskii maksaa paljo kalliimmat urut, ko mitä kirkoisännil ol mieles.

Tiijjätkös sie ja taijjatkos sannoo, et kui paljo ne Kangasalast tilattavat urut maksoit Suome markois? Ja sit viel, et mitä ainetta ne urkupillit olliit ja kuka ne valmisti?

Akus ossaat vastata näihi kysymyksii, ni paappas tulemaa tietois (tai vaik vaa yheki tiijjomuruse) Viesti Toimituksel, ni sit katsotaa, et kene korvis soip joulun Keisari urkui sävelet.

Martti Piela

Porvoon seudun Koivistolaisten pikkujoulujuhlat

Porvoon seudun Koivistolaisten perinteinen pikkujoulujuhla pidettiin la 23.11.2019 Vanhamoision seuratalolla.

Teksti Markku Vainio
Kuvat Pirkko Metso–Vainio

Piirileikkejä joulupukin ympärillä.

Väkeä oli saapunut paikalle salin täydeltä! Ohjelma alkoi puheenjohtaja Riitta Nurmen tervetuliaissanoilla ja johtokunta esitti joululaulun ”Taas toivotus hyvän joulun”.

Tämän jälkeen oli vuorossa yksi illan päätapahtumista. Johtokunta kutsui yhdistyksen kunniajäseneksi Pentti Karvosen, jolle puheenjohtaja ojensi kunniakirjan nro 2. Pentti Karvosen ansiot koivistolaisuuden ja karjalaisuuden hyväksi tekemästään työstä ovat mittavat ja ansiokkaat. Pentti Karvonen on Porvoon seudun Koivistolaiset Ry:n perustajajäsen ja ollut mukana johtokunnassa varapuheenjohtajana koko virallisen yhdistyksen olemassaolon ajan eli 40 vuotta. Mainittakoon myös, että Pentti Karvonen valittiin Vuoden Koivistolaiseksi vuonna 2014. Esimerkillään Pentti Karvonen on aina ollut valmis tuomaan koivistolaisuutta esille ja edistämään karjalaisuuden asiaa.
Sydämelliset onnittelut, Pentti!

Seuraavaksi puheenjohtaja Riitta Nurmi kutsui Juha Loikkasen, Aili Tölkön ja Markku Vainion vastaanottamaan Suomen Koivisto-seuran heille myöntämät hopeiset ansiomerkit, jotka puheenjohtaja Riitta Nurmi ja sihteeri Eija Vainio jakoivat ruusujen kera.

Ilta eteni suussasulavan riisipuuron ja väskynäsopan nauttimisella. Kun vatsat oli täytetty herkullisella ruualla, astui näyttämölle taikuri Hokkuspokkus. Paikalla olleet lapset olivat innoissaan taikurin tempuista ja kaikilla tuntui olleen hauskaa. Illan kohokohta oli joulupukin saapuminen ”Joulupukki, joulupukki” laulun kajahtaessa. Moni lapsi jännitti jonkin verran, mutta joulupukin humoristiset jutut vapauttivat tilanteen. Lahjoja saivat kaikki paikalla olleet ja pukin ympärillä tanssittiin joulupukin toiveesta ”Soihdut sammuu”.

Kun paketit oli avattu, siirryttiin nauttimaan kahvipöydän antimista – siinä vaiheessa kahvi, tee, mehu ja tortut maistuivat meille kaikille! Samalla pyörähti käyntiin arpajaiset ja ratkottiin kuva-arvoituksia.

Vähitellen ilta alkoi kääntyä lopuilleen ja juhlamme päättyi iloiseen puheensorinaan ja lopuksi tunnelmalliseen yhteislauluun” Arkihuolesi kaikki heitä”.

Kun itse poistuin juhlapaikalta viimeisten joukossa, mieleeni jäi juhlan iloinen ja lämmin tunnelma. Kiitos kaikille mukana olleille!

Lapset katsovat taikuri Hokkuspokkuksen esitystä.

Hopeisten ansiomerkkien saajat. Kuvassa vasemmalta Juha Loikkanen, kunniajäsen Pentti Karvonen, Markku Vainio ja Aili Tölkkö.

Riikka Salokannel
Päätoimittaja

25 luukku

Pian on aika avata joulukalenterin viimeinen luukku, se kahdeskymmenesneljäs. Aikuinen tyttäreni päätti täällä asuvan amerikkalaisen ystävänsä kanssa, että tekisivät toisilleen joulukalenterit, oikein pakettikalenterit. Molemmilla oli käsitys millaisen kalenterin pikkubudjetilla saa tehtyä. Ensimmäinen kulttuuriero oli kuitenkin jo luukkujen määrä. Amerikkalaiselle vasta se 25. päivä oli se odotettu päivä.

Tyttäreni totesi olevansa vähän vanhanaikainen tyyppi, kun laittoi pikkupaketteihin piparimuotin resepteineen, kirpputorilta kierrätetyn pienen olkipukin, kuusen kynttilöitä, suklaata, pientä omatekemää. Ystävän kalenterissa oli karkkia ja krääsää, muovisia koriste-esineitä. Kumpikin oli tyytyväinen omiin ideoihinsa, mutta huomatessaan miten toinen oli kalenterinsa tehnyt, vähän huolissaan siitä, kelpaisiko se sittenkään.
Ensimmäisenä pakettina, punaiseen kangaspussiin pakattuna, oli pieneen ruukkuun istutettu kliivian taimi. Kasvi oli siemenestä saakka minun kliiviastani itänyt taimi. Itse olin aikanaan saanut kliiviani mummoltani nuoren äidin ensimmäiseen kotiin. Rauha oli omansa saanut niin ikään nuorikkona. Ihan yksiselitteistä tarinaa kasvin alkuperästä ei ole, mutta ainakin 80-vuoden taakse ulottuvat tämän kasvin juuret.

Samaiselle Rauha-mummolle olin itsekin tehnyt pakettikalenterin hänen eläessään viimeisiä vuosiaan hoitokodissa. Siihen aikaan tein omille lapsille kalenterin, ja jostain sain idean ilahduttaa mummoa pienesti kuun jokaisena päivänä. Lapsille oli helppo keksiä pientä kivaa, mutta vähän piti ideointikykyä käyttää, että keksi 24 vanhaa ihmistä ilahduttavaa pientä lahjaa, hiuspinnejä, jalkasuolaa ja huulirasvaa, lastenlasten valokuvat, suklaata. Kalenterista tuli sinä jouluna koko hoitokodin yhteinen juttu, kun seurasivat, mitähän Rauhan kalenterissa tällä kertaa olisi.

Suuri osa joulutavoistamme on meille kaikille yhteisiä ja itsestään selvyyksiä. Juuri joulun aikaan perinteitten välittyminen korostuu. Joulun aikaan meistä useimmat ovat vähän vanhanaikaisia tyyppejä ja hyvä niin. Hyvä on kuitenkin muistaa, että se kahdeskymmenesviides luukku on oikein sekin.

Hartaast´

Itämaan tietäjät

Kaisa Koivula

”Kun Jeesus oli syntynyt Juudean Betlehemissä kuningas Herodeksen aikana, Jerusalemiin tuli idästä tietäjiä. He kysyivät: »Missä se juutalaisten kuningas on, joka nyt on syntynyt? Me näimme hänen tähtensä nousevan taivaalle ja tulimme osoittamaan hänelle kunnioitustamme.» Kuullessaan tästä kuningas Herodes pelästyi, ja hänen kanssaan koko Jerusalem. Hän kutsui koolle kansan ylipapit ja lainopettajat ja tiedusteli heiltä, missä messiaan oli määrä syntyä. »Juudean Betlehemissä», he vastasivat, »sillä näin on ilmoitettu profeetan kirjassa: ’Sinä, Juudan Betlehem, et ole suinkaan vähäisin heimosi valtiaista, sillä sinusta lähtee hallitsija, joka on kaitseva kansaani Israelia.’» Silloin Herodes kutsui salaa tietäjät luokseen ja otti heiltä juurta jaksain selville, milloin tähti oli tullut näkyviin. Sitten hän lähetti heidät Betlehemiin. »Menkää sinne», hän sanoi, »ja ottakaa asiasta tarkka selko. Kun löydätte lapsen, niin ilmoittakaa minulle, jotta minäkin voisin tulla kumartamaan häntä.» Kuninkaan sanat kuultuaan tietäjät lähtivät matkaan, ja tähti, jonka he olivat nähneet nousevan taivaalle, kulki heidän edellään. Kun tähti tuli sen paikan yläpuolelle, missä lapsi oli, se pysähtyi siihen. Miehet näkivät tähden, ja heidät valtasi suuri ilo. He menivät taloon ja näkivät lapsen ja hänen äitinsä Marian. Silloin he maahan heittäytyen kumarsivat lasta, avasivat arkkunsa ja antoivat hänelle kalliita lahjoja: kultaa, suitsuketta ja mirhaa. Unessa Jumala varoitti tietäjiä palaamasta Herodeksen luo ja niin he menivät toista tietä takaisin omaan maahansa.”
(Matt 2: 1–12)»

Luulen tietäväni mistä nuo tietäjät tulivat

Maailmamme historian aikana se, missä tiede kehittyy voimakkaimmin, on vaihdellut. Samoin se, mikä tiede milloinkin on korkeinta huippua. Nykyään tiede on jonkin aikaa kehittynyt länsimaissa ja teknologiatieteet ovat olleet tieteen korkeinta huippua. Aikaisemmin Kreikka ja filosofia olivat sitä. Jeesuksen syntymän aikaan tieteen huippu oli ollut tuhansia vuosia Mesopotamiassa, nykyisen Iranin alueella. Itse asiassa niin kauan, että Mesopotamian tieteen korkein huippu oli jo laskemassa. Mesopotamiassa oli kehitetty esimerkiksi matematiikkaa pitkälle, mutta Jeesuksen aikaan ei matematiikan alalla siellä enää syntynyt uusia keksintöjä.

Se, mikä 1000-luvulla ennen Jeesuksen syntymää vielä sykki ja kehittyi nopeasti Mesopotamiassa, oli havaintotähtitiede. Kuun ja planeettojen liikkeistä tehtiin tarkkoja ja systemaattisia havaintoja viimeistään vuodesta 747 eKr. alkaen. Vuoden 500 eKr. tienoilla matemaattinen tähtitiede oli nopeasti kehittymässä. Babylonialaiset oppineet osasivat laskea etukäteen esim. auringon- ja kuunpimennyksiä. Kreikkalaiset tieteilijät opiskelivat näitä asioita Mesopotamiassa viimeistään 400-luvulta lähtien.

Minä uskon, että tähti, joka johdatti tietäjät Jeesus-vauvan luo, oli oikea tähti. Ja luulen, että tietäjät, jotka tähteä seurasivat, olivat oikeita mesopotamialaisia tähtitieteilijöitä. Niin kuin Jumala puhui Jeesuksesta halpa-arvoisina pidetyille paimenille heidän kielellään (eläinten ruokakaukalolla), hän puhui aikansa huippututkijoille, tähtitieteilijöille Jeesuksesta heidän kielellään: tähdellä. Hän haluaa kohdata kaikenlaiset ihmiset heidän omilla kielillään. Hän osaa jokaisen sydämen kieltä.

Kaisa Koivula

(lähde: Jaakko Hämeen-Anttila: Mare Nostrum: Länsimaisen kulttuurin juurilla. Otava, 2006.)

Rakkaamme

Aili KOPPINEN

o.s. Torvasti

* 29.9.1922 Koivisto
† 30.10.2019 Kouvola

Aamun tullen sydän sammui,
loppui vaivat maalliset.
Kauniit muistot meille jäivät,
suru suuri sanaton.

Rakkaudella muistaen
Jaakko ja Stephanie
Sinikka ja Thor
Jorma ja Riitta
lastenlapset
lastenlasten lapset
sukulaiset

Siunaus toimitettu läheisten läsnäollessa.
Lämmin kiitos osanotosta.

KOIVISTON viesti

ISSBN 0780-1289
KUSTANTAJA:
Suomen Koivisto-Seura r.y.
Jäsenlehti. Ilmestyy kerran kuukaudessa, kuun 20. päivänä.
Lehteen tarkoitetun ilmoitusmateriaalin tulee olla toimituksessa viimeistään lehden ilmestymistä edeltävän kuun lopussa.

Toimitus ei vastaa sille lähetetystä materiaalista. Lehden vastuu ilmoituksista rajoittuu ilmoitushintaan.
Kirjoittajat vastaavat tekstien sisällön oikeellisuudesta ja toimittamiensa kuvien käyttöoikeuksista.
Toimitus voi tarvittaessa lyhentää tai muokata sille toimitettua aineistoa.
Liikeilmoitukset 50 snt/ppm
Kuolinilmoitukset 34 snt/ppm

Aineisto mieluiten digitaalisena:
studio@salokanneltoivonen.fi
Muussa tapauksessa paperikopiot, muistitikku tai CD-levy sekä valokuvat toimitetaan osoitteeseen:
Koiviston Viesti,
Riihelänkatu 28, 15810 Lahti
Aineisto palautetaan vain jos mukana on postimerkillä varustettu palautuskuori osoitteineen.
Koiviston Viesti toimitus, 0400 780 398

Tilaukset, osoite- ym. muutokset:
aina kirjallisena, mieluiten sähköpostitse Koivisto-Seura ry.n varapuheenjohtajalle
katarina.hovi@gmail.com
Tilauksia ei tarvitse uusia.

Seuran jäsenmaksu 36 e, sisältää vuoden jäsenlehdet. Seuran kautta voi myös maksaa Karjalan Liiton jäsenmaksun 20 e.

Jäsenlehden postituksesta Pohjoismaihin veloitetaan +3 e/vuosi ja muualle Eurooppaan +8 e/vuosi.
Pankkiyhteys:
Nordea FI46 1091 3000 3058 80

Päätoimittaja
Riikka Salokannel, 044 2312 422
koiviston.viesti@gmail.com
Kuvatoimitus ja taitto
Rami Toivonen, 0400 780 398

Joulukonserttimatkalla Koivistolla 30.11. – 1.12.2019

Lähdimme matkaan Koivistolle lauantaina 30.11.2019. Bussi lähti reissuun Turusta ja poimi meitä matkalaisia mukaansa Kaarinasta, Salosta, Helsingistä, Porvoosta, Karhulasta ja Haminasta. Loppujen lopuksi bussissa oli ennen rajaa kyydissä 36 retkeläistä ja kuljettajamme Sergei.

Retkiseurueemme oli ihanan sekalainen; mukana oli niin ensikertalaisia kuin konkarimatkaajiakin, ikähaarukka oli leveä ja taustat erilaiset. Matkassa oli ensimmäisen, toisen ja kolmannen polven koivistolaisia. Kaikkia meitä yhdisti yksi sama asia – koivistolaiset juuremme ja halu vahvistaa niitä kokoontumalla yhteen, tutustuen uusiin tarinoihin, historiaamme ja muistoihin, joita siirtää eteenpäin!

Lähtöpäivänämme tuli täyteen tasan 80 vuotta siitä, kun talvisota syttyi. Tämä toi matkaamme erityisen merkittävän sävyn. Matkanjohtajamme Eija Tuomisen kokoamat tositarinat evakkoon lähdön tunnelmista saivat meidät herkiksi. Kuuntelimme hiljaa hämärässä bussissa Eijan lukemia tarinoita ja veikkaanpa, että silloin meistä jokainen mietti, mitkä olivatkaan 80 vuoden takaiset tuntemukset evakkotaipaleille lähtijöillä. Ei ollut lämmintä bussia, eikä määränpäätä tiedossa. Edessä oli kylmä, pimeä ja vaarallinenkin tie kohti täyttä tuntematonta, vähäisin matkatavaroin, mutta sitäkin suurempi huolen taakka harteilla. Viimeistään Martti Pielan lukeman runon kohdalla oli kaivettava nenäliinat esiin.

Majoituimme Kurkelassa West Club-hotelliin. Aivan meren rannalla sijaitseva hotelli on melko uusi tuttavuus, jota voimme lämpimästi suositella. Perinteisten hotellihuoneiden lisäksi alueella on mökeiksi nimitettyjä majapaikkoja. Parvekkeellisia

Koiviston kirkossa joulukonsertti 1.12.2019. Risto Ratian arkisto

kaksikerroksisia paritaloa, joiden varustetaso on suorastaan luksusta ja joihin mahtuu majoittumaan isommallakin porukalla. Tämä vinkiksi omatoimimatkoja suunnitteleville. Yhteisen hotelli-illallisen jälkeen vetäydyimme levolle ja valmistautumaan uuteen ohjelman täyteiseen päivään.

Aamiaisen jälkeen lähdimme kohti Koiviston kirkkoa. Virittäydyimme tunnelmaan kuuntelemalla Eijan meille lukemaa runoa ”Hauta Koiviston kirkkomaalla”.

Perillä kirkolla ohjelmassamme oli ensiksi seppelten laskut uudelle sankarihautaalueen muistomerkille sekä nyt kirkon toiselle etualalle siirretylle Risti ja Purje-muistomerkille. Lauloimme Veteraanin iltahuudon ja virren 577. Sytytimme kynttilöitä kunnostetulle sankarihaudalle. Ihailimme kauniisti hakattuja nimilaattoja ja hämmästelimme, kuinka nopeasti kaikki rakennustyöt olivatkin jo toteutuneet - sankarihauta-alue oli aitapylväitä ja ketjuja lukuun ottamatta lähes valmis.

Kirkossa hyvä tunnelmamme jatkui kuuntelemalla kirkon parvelta nauhoite, jossa soivat Koiviston kirkon kellot ja Tauno Äikään soittamat kirkon urut. Samaan aikaan kirkkosaliin heijastettiin kuva kirkon kauniista lasimaalauksesta.

Seuraavaksi siirryimme kuuntelemaan Kantika Galliard-yhtyeen mahtavaa konserttia. Laskimme, että he lauloivat ainakin yhdeksällä eri kielellä. Oli tietysti valtavan koskettavaa kuulla suomeksi lauletut ”Maa on niin kaunis” ja Jean Sibeliuksen ”Soi kiitokseksi Luojan”. Konsertin jälkeen Eija luki meille kertomuksen ”Soutaen joulukirkkoon”. Harvinaisen lämpimän syksyn jälkeen maassa ei ollut jouluna lunta ja meri oli jäätön. Saarelaisten teki kovasti mieli lähteä joulukirkkoon. Pilkkopimeällä aikaisin aamulla klo 4 kokoonnuttiin Ingertilän rantaan ja soutumatka kirkkoon alkoi vanarin valossa lukemattomien tähtien loistaessa taivaalla. Petässaaren pohjarivin kohdalla alkoi näkyä kirkonkylän valoja. Suurimmat valot loistivat kirkon ikkunoista.

Lopuksi lauloimme yhdessä Hoosiannan, jonka jälkeen nautimme vielä kirkkokahvit museon tiloissa.

Ja seuraavaksi kohti Viipuria. Matkalla sinne osa meistä sai vielä mahdollisuuden käydä laskemassa kynttilät omien vanhempiensa kotipaikoille. Sinne jäi Humaljoelle meidänkin äitimme 100-vuotissyntymäpäivän kunniaksi rakkaudella sytytetty lyhty.

Viipurissa teimme vähän ostoksia hallissa ja sitten suuntasimme entisöityyn Pyöreään Torniin joululounaalle. Saimme vatsamme täpötäyteen ja olo oli hyvä, mieli kevyt – päivämme oli ollut juuri sellainen kuin sen pitikin olla!

Niin alkoi kotimatkamme. Matkalla kuuntelimme Eijan kertomana tarinan eräälle koivistolaislapselle ennen perheen evakkoon lähtöä isoisän kotona Varsamäellä tehdystä hätäkasteesta. Yllätys, yllätys tämä tarinan lapsi oli matkassamme mukana eli Esko Orava, joka oli vasta täyttänyt 80-vuotta. Raikuvat onnittelut olivat paikallaan!

Haminassa euroopan korkeimmassa lipputangossa liehuva siniristilippu toivotti meidät tervetulleiksi kotimaahamme. Kasseissa oli kyllä metritolkulla pellavaa, kilokaupalla makeisia ja litroittain joulujuomia. Se tärkein tuliainen on kuitenkin paketoituna mieliimme ja sydämiimme; kiitollisuus vanhemmillemme ja isovanhemmillemme maastamme ja siitä, että tunnemme ja muistamme aina omat koivistolaiset juuremme.

Kiitokset Eija Tuomiselle hyvin suunnitellusta ja toteutetusta tunnelmallisesta konserttimatkasta. Erityiskiitokset meidän ”kämppäkavereillemme” Ritvalle, Pirjolle ja Riitalle – meil ol nii lustii! Riitan sanoin - kiitos ihan kaikille matkaseuralaisille omien muistojenne ja tarinoidenne jakamisesta!

Oto Amalin Manun (Mauno Ratia) ja Niemen Ekun (Elna Ratia, os. Niemi) tyttäret Eija Palokangas (os. Ratia) ja Anne Markkanen (os. Ratia)

– Puheenjohtajalt` itseltää –

Vanha joulu ja uusi joulu

Nimimerkki ”Saaren Helena” kirjoittaa Koiviston viestissä 20.12.1968 seuraavasti:

Kun puhutaan jouluista ja joulun viettotavoista Koivistolla, tulee mieleen ”vanha joulu” ja ”uusi joulu”. Tämä lienee tuntematon käsite muualla Suomessa, on vain joulu ja uusi vuosi. Koivistolla tuntui aivan luonnolliselta, että oli vanha ja uusi joulu.

Kun edesmenneeltä rovastilta tiedusteltiin, mistä tällainen sanonta on tullut, antoi hän selityksen, josta kävi ilmi kahden joulun tarpeellisuus. Suuressa pitäjässä oli alueita, josta ei rospuuttoaikana päässyt kirkkoon ja usein sattui joulun aikaan rospuuttokeli. Siksi kirkon taholta oli järjestetty niin, että jouluaamun jumalanpalvelus pidettiin jouluaamuna alkaen klo 6. Sinne saapuivat kaikki ne, jotka pääsivät. Usein oli keli sellainen, että saaristosta ei päässyt millään pelillä mantereen puolelle. Sen vuoksi pidettiin uuden vuoden aamuna klo 7 alkava jumalanpalvelus. Tällöin oli kaikki kruunut samalla tavalla valaistut kuin jouluna ja muutenkin oli jouluinen tunnelma. Siitä sitten muodostui tuo puhe vanhasta ja uudesta joulusta.

Oli tapana sanoa: ”Jos ei päässä vanhan jouluun kirkkoon, ni männää sit uuten joulun vai eihä se vanha vääri oo”.

Vanhat ihmiset muistavat sellaisenkin syksyn, että joulukuun 2. päivänä on ajettu hevosella mantereelta Eistilään. Se oli harvinaisen aikainen talven tulo, siksi se on kai jäänyt mieliin. Silloin pääsi hevosilla joulukirkkoon. Hevosia ajoi joka puolelta kilisevin kulkusin ja kirkko täyttyi ääriään myöten meren kansasta. Kirkonmeno kesti siihen aikaan 2-3 tuntia. Hevoset seisoivat loimi selässään niille varatuissa paikoissa. Kirkonmenon päätyttyä ne kuopivat maata malttamattomina ja kun kotimatka alkoi, niin menivät ne niin paljon kuin pääsivät. Hevosmiehistä se oli hauskaa. Tavallisesti kotimatkalla ajettiin kilpaa.

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta 2020

Eija Tuominen

Suomen Koivisto-Seura ry
Perustettu 1948

Toimii koivistolaisten yhdyssiteenä
- järjestää kotiseututilaisuuksia
- harjoittaa julkaisutoimintaa
- suorittaa kotiseutukulttuuriin liittyvää kokoamista ja tallentamista.

www.koivistolaiset.net

Puheenjohtaja, Eija Tuominen
Rauhankatu 14 a B 16, 20100 Turku
puh. 0400 244 290
tuominee@gmail.com
Varapuheenjohtaja, Katarina Hovi
Kavallinpelto 6, 02710 Espoo
puh. 050 482 1240
katarina.hovi@gmail.com
Sihteeri, Virpi Huhtanen,
Ahtaanmäki 1 A 2, 02280 Espoo
puh. 0440 501 806
virpi.huhtanen@kolumbus.fi

Taloudenhoito,
Karjalan Tilikeskus/Patrikainen
Ratakatu 47, 53100 Lappeenranta
puh. 05 544 8850
Perinnetoimikunta, Jorma Simola pj.
Proomukatu 6 A 14, 15140 Lahti
puh. 040 564 9341
Taidetoimikunta, Marke Hongisto pj.
Halkaisijantie 4 E 46, 00980 Helsinki
puh. 050 539 8693
mhongist@gmail.com

Johtokunta:
Virpi Huhtanen, Espoo
Jorma Simola, Lahti. 040 564 9341
Matti Agge, Parainen. 040 536 7701
Tuomo Kokkala, Kotka. 050 589 4443
Esko Kaukiainen, Tuusula. 0400 800 752
Riikka Salokannel, Lahti. 044 2312 422
Hannu Seppinen, Turku. 040 703 1244
Tuula Raukola, Kotka. 044 522 8098

Koivisto-säätiö:
Hallituksen pj.
Veli Sainio, 050 505 6676
veli.sainio@kolumbus.fi
Asiamies
Anne Markkanen, 0400 687 717
koivistosaatio@gmail.com

Museokamaa koivistolta

Museokamaa Koivistolta artikkelissa esitellään Koiviston kirkolla olevan museon kokoelmasta löytyneitä esineitä ja asioita. Museojohtaja Irina Kolotova on lupautunut lähettämään näitä kuvia, jotta yhdessä voimme syventää niihin liittyvää tietoa ja tarinoita ja siten vahvistaa käsitystä alueen kulttuurihistoriasta.

Museoetsivä on päätoimittaja Riikka Salokanteleen alter ego, joka selvittää kyseisiin esineisiin liittyviä asioita lähinnä netin hakukoneiden ja aiheeseen liittyvän kirjallisuuden avulla. Leena Rossin kirjoittama Koivistolaisten arkielämää on keskeinen lähteistä.

Koivistolaisena tietolähteenä olisitte sitten te hyvät Koiviston Viestin lukijat, koivistolaisjuuriset ihmiset, joilla mahdollisesti omakohtaisia kokemuksia ja lisätietoa asiasta.

Näitä ajatuksia, kuviakin voitte lähettää toimitukseen sähköpostilla koiviston.viesti@gmail.com, postiosoitteella Koiviston Viesti co/ Salokannel, Riihelänkatu 28, 15810 Lahti ja jos oikein asia polttelee mielessä, eikä saa aikaiseksi kirjoittaa, niin voi myös soittaa numeroon 044 2312 422.

Sitten aina seuraavan Museokamaa Koivistolta -palstan yhteydessä olisi vuorossa uusi esine, ja samalla edellisen esineen kommentit. Näin saamme yhdessä talletettua koivistolaista kulttuurihistoriaa esineisiin liittyvien tarinoitten ja kokemuksien kautta.

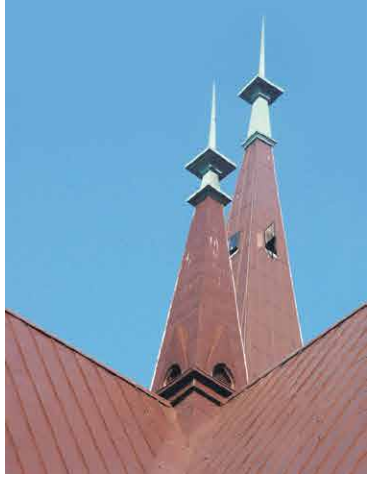

Museokamaa Koivistolta

Päätoimittaja Riikka Salokannel

Tällä kertaa tarkastelun kohteena on sotilaspoika Martti Hilskan saaman postilähetyksen kuori, joka ostokorttien tapaan on löytynyt makslahtelaisen talon uumenista. Sisällöstä ei ole tietoa, mutta jotakin sotilasasiaa Koiviston Sotilaspiiristä on kirjeessä leimojen perusteella ollut.

Varsinaista kenttäpostia kirje ei ole ollut, sillä kenttäpostileimat puuttuvat. Myöskään kirjeen lähettämisen ajankohdasta ei ole tietoa, sillä varsinaista postileimaa päivämäärineen ei ole.

Koivistolaisilta lukijoiltamme toivomme lisätietoa sotilaspoikatoiminnasta ja myös Koiviston Sotilaspiirin toiminnasta Koivistolla.

Museoetsivä selvittää

Sotilaspojat

Wikipedian mukaan Sotilaspojat olivat jatkosodan aikainen, Suojeluskuntalähtöinen maanpuolustusjärjestö asevelvollisuusikää nuoremmille pojille. Sotilaspojat olivat osa maanpuolustustyötä. Urheilun ja kasvatuksellisen työn ohessa he osallistuivat kotirintamalla merkittävällä tavalla esimerkiksi raaka-aineiden, kuten villa- ja puuvillavaatteiden, metalliromun, kumin, lasin sekä paperin kierrätykseen teollisuudelle. Polttopuiden hankinta, mottitalkoot ja puukaasupilkkeiden teko kuuluivat myös heidän toimintaansa.

Sotilaspojat toimivat myös pelastustehtävissä ja sotilaallisen toiminnan aputehtävissä lähetteinä ja viestimiehinä. Vanhimmat, lähellä asevelvollisuusikää olevat sotilaspojat osallistuivat aseellisiin tehtäviin ilmatorjuntamiehistönä, desanttien etsintäpartioissa ja liikenteellisesti tärkeiden kohteiden vartiomiehinä. He olivat läsnä myös sankarihautajaisissa kunniatehtävissä. Varttuneemmat sotilaspojat osallistuivat maanpuolustukseen ilmatorjuntapattereiden miehistönä ja toimivat myös pelastustehtävissä.

Ennen jatkosodan puhkeamista Suomessa toteutettiin liikekannallepanoharjoitus, ylimääräiset kertausharjoitukset. Tällöin mukaan otettiin myös suojeluskuntien poikaosastot. Jatkosodan sytyttyä poikaosastojen toiminta organisoitiin kunkin suojeluskunnan alueella poikakeskuksiin. Poikakeskuksissa toimi päivystys ja yhteismuonitus.

Poikatoiminnalle nähtiin kuitenkin laajempi tarve, kuin mitä suojeluskuntien kautta saatiin. Jotta myös työväestö voisi hyväksyä poikatyön 17. syyskuuta 1941 suojeluskuntien poikaorganisaatio sai käytännössä uuden nimen: Sotilaspojat. Syntysanat lausuttiin suojeluskuntien komentajan, kenraaliluutnantti Lauri Malmbergin puheessa. Taustalla oli pyrkimys saada mukaan myös työväestön ja vasemmistolaisten perheiden pojat, joille suojeluskuntiin liittyminen oli sisällissodan jälkeen mahdoton ajatus. Sotilaspoikajärjestön jäsenet edustivatkin kaikkia yhteiskuntaluokkia. Vuoden 1943 lopussa sotilaspoikia oli 72 187 yhteensä 684:ssä poikaosastossa.

Moskovan välirauha solmittiin 19. syyskuuta 1944. Rauhansopimuksen ehtojen mukaisesti sotilaalliset ja sotilaallisluontoiset järjestöt tuli lakkauttaa, myös Sotilaspojat. Järjestö lakkautettiin 24. syyskuuta 1944.

Koivistolaiset asiantuntijat

Ostokorteista

Ostokorteissa mainituista henkilöistä Olga ja Toini Irene Hilskasta tiesi Ulla Saarnio seuraavaa: Molemmat naisista asuivat samassa taloudessa Makslahdessa. Koivistolaiset 1939 -kirjassa talon numero 48 isäntä oli laivuri ja talollinen Rikhard Hilska ja vaimonsa oli tuo Olga Maria, os. Kurki. Heidän poikansa oli Unto Mikael, joka oli naimisissa Toini Irene os. Heikkosen kanssa. Ostokortit kuuluivat siis anopin ja miniän nimiin. Olga ja Rikhard olivat Ulla Saarnion isovanhemmat.

Koivistolaiset 1939 -kirjassa kerrotaan Makslahdesta seuraavaa: ”Kylän talot oli rakennettu pääasiassa lähelle rantaa kulkevan vanhan Viipuri-Koivisto -maantien viereen. Rikhard Hilskan talon kohdalla oli graniittinen kilometripylväs, josta oli Viipuriin 39 kilometriä”. Pääelinkeino oli karjatalouspainotteinen maatalous. Makslahdessa ei juuri kalastusta harrastettu, sillä satama likasi vesiä ja pyydyksiä. Sataman haitoista talot saivat korvausta ns. ”vesirahoja”. Sivutuloja saatiin käymällä satamassa töissä kesäisin ja metsätöissä talvisin. ”Makslahtelaiset innostuivat sopimusviljelystä ALKO:n ja Itä-Suomen raaka-sokeritehtaan kanssa, joten ”viinaperunan” ja sokerijuurikkaan viljelysopimuksia tehtiin paljon.”

Tontut

Tonttujen tutkimuksessa tiede astelee vielä aivan alkupoluillaan. Tuskin on edes vielä päästy luokitteluun käsiksi. Puhumattakaan kaikki tontut käsittävästä systeemistä, joka ilmoittaisi tonttujen keskinäisen suhteen.

Senverran toistaiseksi tiedetään, että tonttuja on olemassa useita lajeja. Ainakin seuraavat tonttulajit ovat yleisessä kielenkäytössä tunnetut: pelkät tontut, kotitontut, riihitontut ja -last but not least- joulutontut. Jos nyt haluaa saada lähempää tietoa, on etsittävä ne yhteiset piirteet, jotka ovat tontuille ominaisia, jotka siis erottavat ne muista.

Tontut ovat yleensä hyvänsuopia (kts. suopa!), niillä on tonttulakki, ne hissuttelevat, tassuttelevat, hiipivät, jopa hyppivät (vrt. >>Hei tonttu-ukot hyppikää>>). Ne ovat ilmeisen ahkeria, ainakin puuhakkaita ja joskus on kuultu tonttujen tehneen pieniä kujeitakin (riihitonttu, koptitonttu). Tämän enempää ei yhteisinä ominaisuuksina voi varmasti sanoa.

Joulutontut liittyvät läheisesti jouluun ja asianomaisen pukkiin. Koti- ja riihitontuista ei tällaista tiedetä. Niiden puuhat ovat yleisessä tietoisuudessa jääneet huomattavasti hämärämmäksi. Pelkät tontut taas -niin- heidän puuhansa lienevät niin moninaiset, että niiden selvittäminen vaatisi oman tutkimuksensa. Osoittaahan jotain se, että miltei jokaisesta on joskus sanottu, että tonttuilee.

TAAVI

Hilma Kaukiaisen lehtileikekokoelmasta.

Sankarihaudan kunnostustyöt loppusuoralla

Eija Tuominen

18.9.2019 Viipurissa Leningradin läänin suunnittelutoimistossa tapasimme mm. Primorskin vt. kaupunginjohtaja Svetlana Ryzhovan, joka toi tullessaan primorskilaisen rakennusyrityksen LLC Korisstroyn tarjouksen muistomerkin kiviosien asennuksesta ja muista tarvittavista töistä hauta-alueella. Edelliset tarjoukset muilta venäläisiltä yrityksiltä olivat olleet hinnaltaan kohtuuttomia. Tällä käynnillä näimme myös Zhogan kiviveistämössä muistomerkin nimilaatat jo valmiina sekä kiillotettuina ja muistopatsas oli juuri koneessa kiillotettavana.

31.10.2019 suunnittelutoimiston työt olivat valmiina ja 26-sivuinen suunnitelma esiteltiin meille. Suunnitelma sisälsi mm. muistomerkin osien pohjatyöt rakennuspiirustuksineen ja lähti seuraavaksi hyväksyttäväksi Pietarin läänin kulttuurikomiteaan. Koiviston kirkko ja kirkkopiha hyväksyttiin Venäjällä joulukuussa 2018 kulttuurihistoriallisesti tärkeiden ja suojeltavien kohteiden luetteloon. Kaikki näissä kohteissa tehtävät työt pitää hyväksyttää Pietarin läänin kulttuurikomiteassa.

Tapasimme tällä käynnillä myös primorskilaisen urakoitsijan, joka oli valmis tekemään koko sankarihauta-alueen valmiiksi jo ennen vuodenvaihdetta. Lupasimme laatia sopimusehdotuksen.

Viipurissa tapasimme juuri Pietarista tulleen vt. kaupunginjohtaja Svetlana Ryzhovan, joka kertoi meille, että Pietarin läänin kulttuurikomitea oli hyväksynyt suunnitelman Koiviston sankarihaudan palauttamiseksi, joten rakennustyöt voivat alkaa.

Marraskuun 6. päivänä Suomen Koivisto-Seura teki sopimuksen primorskilaisen rakennusyrityksen kanssa muistomerkin osien asennuksesta ja hauta-alueella tarvittavista maansiirtotöistä ja materiaaleista. Työt hauta-alueella käynnistyivät saman tien.

18.11. Dimitri Zhoga sai Viipurissa Rami Toivosen tekemät valmiit sapluunat ja aloitti nimilaattojen kaiverrustyön. Muistomerkin kivistä pääosa oli valmiina Viipurilaisessa Vuoriyhtiössä, aitapylväiden tekeminen aloitettiin.

Koiviston hauta-alueella työt olivat edenneet ripeästi. Risti ja Purje-patsas oli siirretty kirkon toiselle puolelle odottamaan asennusta. Perusteluna tämän 1992 pystytetyn muistopatsaan siirrolle oli: Sankarihauta-alue palautetaan ja muistomerkkiä ei ole ollut tuossa kohdassa alkujaan. Risti ja Purje -patsas saa kuitenkin uuden arvokkaan paikan talvisodassa tuhoutuneen kellotapulin kumpareen vierestä.

Muistomerkin tekstien kaiverruksissa tarvittavan esityön mm. sapluunat teki suomalainen kaivertaja Rami Toivonen ja tulliongelmien takia itse kivikaiverruksen teki venäläinen kaivertaja Viipurissa.

22.11. Primorskilaisen urakoitsijan kanssa solmittiin lisäsopimus mm. pensaiden hankkimisesta ja muista tarvittavista lisämateriaaleista. Pensaat saatiin edullisesti syksyhintaan.

27.11. Koivistolle tehtiin tarkastuskäynti ja suoritettiin sopimuksen mukaisia maksuja. Työt olivat edistyneet hyvin. Lähes 760 pensasta oli jo istutettu, nimilaattojen ja muistopatsaan jalustat asennettuina, muistopatsaan neljä pylvästä ja ympäröivä kiveys paikallaan ja aitapylväiden pohjien valut oli tehty.

1.12. uusi muistopatsas ja nimilaatat olivat asennettuina. Vanha muistomerkki oli myös uudella paikallaan. Joulukonserttimatkalaiset laskivat muistoseppeleen uudelle sankarivainajien muistomerkille ja myös Risti ja Purje -patsaalle. Sytytimme lukuisia kynttilöitä sankarihauta-alueelle.

Koiviston sankarihautausmaa 1.12.2019. Risto Ratian arkisto.

9.12. aitapylväät olivat valmiina. Kiviosien loppumaksu on suoritettu ja primorskilainen yrittäjä saa aitapylväät asennettavaksi. Rautaketjut tulossa Pietarista.

Jotta tähän tilanteeseen on päästy, sankarihautatoimikunnan neuvottelijoiden on pitänyt tehdä tämänkin vuoden aikana useita neuvottelumatkoja ja muita käyntejä Viipurissa ja Koivistolla.

Lisäksi kirjeenvaihto on ollut varsinkin koko syksyn lähes päivittäistä suunnittelutoimiston, kiviyhtiöiden, Primorskin kaupungin sekä urakoitsijan kanssa. Kirjeenvaihdossa on tarvittu virallisen kääntäjämme Olga Oksasen apua.

Vuoden loppuun mennessä sankarihauta-alue on todennäköisesti valmis. Viimeistelytyöt tehdään keväällä 2020.

Humaljoki Varsamäki. Tasan 80 v. sitten äijämme Simo Ratia perh. lähti evakkoon taustalla näkyvästä talostaan. Vas. Eija Tuominen ja Ritva Ratia-Ahtiainen. E. Tuomisen arkisto.

1.12.2019 Risti ja Purje -patsas uudella paikallaan. Muistoseppeleen kaikille Koivistolle jääneille laskivat Martti Piela ja Virpi Huhtanen. Eija Tuomisen arkisto.

Eija Tuominen ja Esko Orava laskivat 1.12.2019 muistoseppeleen 1. kerran uudelle sankarivainajien muistomerkille. Risto Ratian arkisto.

Impi Piela

Elämän melskeissä (XIX)

Ankeita aikoja

Koivistolaisia 40-luvulla Elimäellä/Koivistolla?
Äiti (vas) nuorin sylissään; alhaalla istumassa minä (toinen vas) Hannu vierelläni ja Kaarina takanani; Leevi seisomassa (oik) vieressään Terttu ja Raija hänen edessään.

Impi Piela

Kieli muuttui papin kellossa. Kun seuraavana päivänä tulin kaivolta, pappi oli asemissa tien vieressä aivan kuin odottamassa. “Hyvää päivää, emäntä. Mikäs ihmeen väärinkäsitys teidän pyykinpesun kanssa eilen oikein tuli? Te olisitte aivan hyvin voinut pestä pyykkinne. Me olisimme voineet pestä vaikka ensi viikolla.” “Ei mikkää väärikäsitys. Liena sano, et hää männöö karjakeittiöö pyykil.” “Se oli kokonaan Lienan syy, Lienan syy..” Ymmärsin kyllä yskän, mutten sanonut mitään, vaan lähdin pois. Kuulin papin vielä selittelevän, että oli tehty päätös, ettei enää karjakeittiössä pyykkiä pestäisi, koska se vetää niin kosteaksi koko huoneen. “Kokonaan Lienan syy..” Tekosyy se oli, vaan miksipä se asia siitä enää jälkeen päin muuttuisi.

Rippikoulun alettua jouduimme elämään kuin porsaat pahnoillaan siinä kuusineliöisessä kylkiäisessä.

Siihen se kuitenkin johti, että pappilan väki alkoi pyrkiä osoittamaan ystävyyttä tosissaan. Sirppakin alkoi juttusille teeskennellen ystävyyttä; samoin kirkkoherra. En enää ollut vihainen, jos en kaivannutkaan heidän seuraansa. Liian yht´äkkinen muutos! Pelkäsivät varmaan tosissaankin joutuvansa kuuntelemaan kirjettäni radiosta Jahvetin ohjelmassa. Papilla oli kuitenkin jo toiset ansalangat asetettuna ja sormi kokassa itseensä päin valmiina nykäisemään sopivan tilaisuuden tullessa.

Kylänluvut olivat alkaneet joka puolella. Mauri-kirkkoherra tuli puhumaan: “Saankos minä pyytää, että Leevi tulisi minulle hevosmieheksi kylälukumatkoillani?” Poika lähtikin. Pappia pidettiin hyvänä, ruokittiin, juotettiin ja pistettiinpä pussiinkin jotain lähtiäisiksi - voikilo tai jotain muuta maalaistalojen tuotetta. Hevospoikaa kukaan ei muistanut. Joskus Mauri toi pari piparia pojalle ja sanoi: “Setä antaa sinulle maiskis maiskis.” Usein sai poika kyyhötellä nurkassa tuntikaupalla odottelemassa, eivätkä kaikki edes taloissa tienneet, että hän oli papin kyytipoika.

Talvi taittui. Tuli vihdoin kevät. Tupamme oli suuri, ruma ja kylmä. Ei olisi luullut sen kummemmin ketään houkuttelevan. Silti, vähintään kaksi kertaa vuodessa, tämä kaikkivaltias pappi hätyytteli meitä rippikoulunsa avulla. Taas hän kuulutti kirkossa pitävänsä rippikoulun meidän asunnossamme. Olisi jälleen pitänyt tehdä valitus lääninhallitukseen. Koska nuorimmainen oli nyt jo oppinut kävelemään ja oli kesä tulossa, ajattelin, etten enää jaksaisi alkaa taas kaikkea alusta. Riitaa välttääkseni päätin, että olisimme ulkona. Raamattu sanoo: Jolla vähän on, siltä otetaan pois ja annetaan sille, jolla on enemmän. Pappimme noudatti siis ohjekirjaansa. Jouduin kyllä katumaan sitä, että annoin periksi papille ja alistuin. Rippikoulun alettua jouduimme elämään kuin porsaat pahnoillaan siinä kuusineliöisessä kylkiäisessä. Kaiken lisäksi kevät olikin sateinen, eivätkä lapset voineet oleilla ulkosalla. Likaa oli nyt joka paikassa, niin sisällä kuin ulkonakin. Huone, jossa satapäinen lapsilauma oli rumpannut ulos ja sisään kaiken päivää, oli iltasella puhdistettava kerta kerran perää. Se ei suinkaan armollista kirkonmiestä mitenkään liikuttanut. Hän eleli aivan kuin oli luonnollista, että evakkojen tulikin elää suolattuina kuin silakat pyttyyn .Edes vuokranmaksua hän ei vähentänyt vaan peri vuokran kokonaan koko ajalta. Ajattelin usein, että papilla oli rikka silmässä, oikein iso tukki. Kuka sen saisi häneltä silmästä poistettua? Usein tunsin valtavaa väsymystä kaikkeen. Olisin niin mielelläni lähtenyt täältä, laittanut ovet hiljaa kiinni perässäni ja huokaissut helpotuksesta. Vaan mihinpä minä lähtisin lapsilaumani kanssa? Suo siellä, vetelä täällä. Mitäs muuta evakolle kuin odottaa aikaa parempaa. Vielä se päivä paistaisi risukasaankin. Joskus on oleva toisen meilläkin, aivan varmasti, toistin toistamistani. Pannessani lapsilaumaani yösijoille tuvan puhdistettuani, juttelin itsekseni: “Koha miu kannai kasvaat ja karvapäät kerkijäät, koha saan panna joukkoi marssirivvii, ni sit hyö senko laulaat: Hurraa nyt komppania kotiamme kohti!”

Nyt on minun komppaniani toisesta päästä vielä niin pieniä, että kuvien perusteella ulkomuistista hokevat:

Myö titä ollaa tuomalaitii totapoikii
Tahi mukkaa meiltä käyp tuo vaten, oikia!
Puuloa ko tyyvää, te voimaa katvattaa
Ja vuolollanta joka poika maataan puoluttaa.

Hupsista vaan! ja koko komppania hyppää penkiltä alas lattialle rähmälleen. Koko komppania on siinä isänmaata puolustamassa! Kyynel kihahti silmäkulmaan seuratessani näiden pienten puolustajieni totisia toimia. Joskus vielä tulee aika, jolloin meilläkin on asiat toisin. Joskus vielä ei minun tarvitse kuunnella: Jollei miellytä, etsikää toinen kortteeri! Mutta nyt on elettävä ajan ehtojen mukaan. Silti ei voi olla ajattelematta, että onkohan tässä kaikki kohdallaan. Usein on joutunut huokaisemaan: Ohoh kullaista kotia. Kolme vuotta olen saanut viettää evakon elämää Marraskuun viimeisenä 1939 olimme joutuneet jättämään kotimme. Isää emme tavanneet silloin ennen lähtöä. Omat ja osuuskassan rahatkin olivat unohtuneet kamariin kotona. Syödään nyt velliä vetelämpää, kyllä aika vielä muuttuisi. Luja usko auttaa vaikka läpi harmaan kiven.

Sota jatkui. Rippikoulu jatkui. Pappi touhusi valtakunnassaan mielensä mukaan ja oli liverä kuin kettu, joka on saanut juuston siepatuksi. Me kartanolla asujat, nyt eivät meillä seinät pullistelleet, lattialaudat eivät notkuneet, vaikka kovemminkin juostaisiin, ja raitista ilmaa oli riittämiin. Kevätilmat olivat kuitenkin kylmiä ja piha oli likainen. Kun sade yllätti, saimme luvan seisoskella kylkiäisessä. Aika tuntui pitkältä eikä töistä tullut mitään.

“Kyllä Luoja luoduistaan huolen pitää,” kuulin papin julistavan nuorille seinän takana. Oikeinhan niin onkin, sillä ei voi pappi rippikoululaisille opettaa sitä, miten itse sokeudessaan menettelee. Kun rippikoulua oli kestänyt kaksi viikkoa, Mauri-pappi piti viikon vapaata. Nyt sain tilaisuuden pestä ja puhdistaa koko huoneen. Ainakin kaksi ihmistä käyskenteli pappilan pihoilla tyytyväisinä: pappi ja hänen kotivänrikkinsä. Sitä katkerampi oli evakon mieli, evakon, jolla ei ollut muuta omaa kuin kahdeksan lastansa. Evakon, jolle maailma oli käynyt niin ahtaaksi, ettei ollut kotia, ei kortteeria. Kuinka usein toivoinkaan, että olisin ollut yhtä syvällä maan alla kuin mitä kuljin tällä maan kamaralla.

Mutta ei mieleni aina ollut näin epätoivoinen. Useimmiten elätin lujasti toiveitani saada vielä oma koti.

Siirtolaisia oli useista perheistä siirtynyt takaisin kotiseuduilleen Karjalaan. Mielellämme mekin olisimme sinne palanneet, mutta ei meitä päästetty lähtemään, koska kotimme Koivistolla oli hävitetty ja kun oli niin monta alaikäistä lastakin. Sota ei suinkaan ollut päättynyt, mutta vihollinen oli nyt työnnetty kauemmaksi rajoiltamme. Ihmiset siirtyivät takaisin sitä mukaa kuin vain pääsivät.

Vanhempani eivät olleet palanneet Patalaan. Tieto Toimi-pojan kuolemasta oli iskenyt heihin niin, etteivät kyenneet lähtemään, vaikka olisivat päässeet. Itse sain toivoa, että Janne säästyisi sodassa. Eteenpäin oli kuitenkin elettävä kaikista kohtalon kolhuista huolimatta.

Viikon tauon jälkeen rippikoulu alkoi uudelleen. Pappilassa oli aloitettu kylvötyöt. Perunoita istutettiin kahteen sarkaan, toiseen kokonaista siementä, toiseen halaistua. Mauri-pappi sanoi kokeilevansa, kumpi antaisi paremman sadon. Hän yritti saada myös rippikoululaisiaan töihin pappilan pelloille, työvoimasta kun oli valtava pula. Nuoret valittivat asiasta vanhemmilleen, ja niin lisätyövoiman saanti kuivui kokoon.

Siksi siis, saadakseen halpaa työvoimaa, pappi oli niin kiihkeästi halunnut pitää kouluansa juuri täällä!

Eräänä sunnuntaina kirkonmenon jälkeen pappi palasi kävellen kotiansa kohti, kun hän matkallaan yhytti jonkun seurakuntalaisistaan, vaimoihmisen. Kun kirkkoherra ei ollut virkapuvussaan, hän päätti kysellä vähän naiselta, mitä mieltä tämä oli seurakunnan uudesta kirkkoherrasta. Nainen, joka ei tunnistanut Myrskyä, sanoi, ettei hän itse oikein tiennyt, mutta eivät kuulemma ketkään siitä papista oikein pitäneet. Eikä hän itsekään.

Uteliaana pappi jatkoi kyselyjään, ja nainen vastaili avomielisesti kertoen yhtä ja toista; eihän hän tiennyt, että käveli samaisen kirkonpaimenen vierellä. Pappilan kohdalla Myrsky heitti naiselle hyvästit ja ilmoitti itse olevansa seurakunnan uusi kirkkoherra. Nainen tietysti hämmästyi kovasti ja jatkaessaan yksin matkaansa Ratulaa kohti mietti mielessään, mitä kaikkea olikaan tullut kertoneeksi - totuuden mukaisesti. Totuus on ja pysyy totuutena: Totuus omasta itsestään lienee kuitenkin jokaiselle vaikeampaa kuultavaa.

Koiviston lestadiolaisuus 2. osa

Valma Luukka

Kuvassa koivistolaisia Joensuun suviseuroissa 1947.

Nämä lestadiolaiset olivat taitavia kalastajia kahdessa mielessä.

Karjaluotoja seurasi Koivistolle **Erik Wiirret** (s. 1848) **Maija Karjaluodon** veli. Kun miehet olivat hukkuneet, Erik otti vaimokseen **Juhana Väänäsen** lesken **Anna-Kaisan** ja pariskunta muutti Pyhäjoelle v. 1897.

Karjaluodon perheestä on vielä mainittava ”Tapani-ukko” eli **Tapani Kurikkala** (1831-1898). Hän asui vaimonsa kuoleman jälkeen Koiviston Humaljoella **Risto Pellon** luona, vaikka hän oli kirkonkirjoilla Kuolemanjärvellä. Perheeseen kuului vielä Erik Karjaluodon tytär **Anna-Liisa** (s. 1863), joka oli aluksi sijoittunut Kuolemajärvelle, mutta muutti sieltä Koivistolle vuoden 1883 alussa **Aadam Käkösen** vaimona.

Jos **Erik Karjaluoto** tuli Pohjanmaalta vasta v. 1886, on hyvin mahdollista, että hän tuli Koivistolle tyttärensä ja vävynsä suosituksella. Vähäkarjaluodon perhe siis jo muodosti pienen lestadiolaisseurakunnan Koiviston Kotterlahteen ja Humaljoelle. Nämä lestadiolaiset olivat taitavia kalastajia kahdessa mielessä. Sanan tavallisessa merkityksessä he toivat Koivistolle mm. uusia kalastustapoja, kuten korkeanverkon käytön silakan pyyntiin.

Jo ennen kuin Karjaluodoilla, pidettiin seuroja muuallakin Koivistolla. Verrattain varhain oli monia paikkakuntalaisia liittynyt lestadiolaisten seuraan. Heidän taloissaan voitiin pitää seuroja. Sellaisia olivat esim. **Aapram Hietasen** (s. 1849) sekä **Aatami Kallosen** (1861-1936) ja hänen vaimonsa **Hannan** os. Kukko (1862 – 1936) ja vielä **Iso-Lenkkerin** tuvat. - Liike levisi Koivistolla käytäntöön tulleiden kylärukousten pohjalla, joita pidettiin säännöllisesti.

Kylärukouksista oli tehty päätös rovasti **J. Bäckwallin** (k. 1879) aikana v. 1870. Mikäli papistolla oli aikaa, piti heidän mennä johtamaan rukouksia lauantai- ja sunnuntai-iltaisin sekä sunnuntaina ennen rippikirkkoa. Muuten rukouksia meni johtamaan kylänvanhin. Lestadiolaisia kylänvanhimpia olivat Hyttölässä **Matti Kala**, Harilaisen kylässä **Joel Harilainen** ja Patalan kylässä **Matti Talo**. Nämä miehet pitivät myös pyhäkoulua alueillaan. Muita pyhäkoulunopettajia olivat **Herman Vähäkarjaluoto**, Humaljoella **Matti Alatalo** ja **Aatami Kallonen** sekä Saarenpäässä **Matti Passoja**. Kalloset liittyivät lestadiolaisiin v. 1886. Samana vuonna tuli joukkoon myös Hanna Kallosen veli **Matti Kukko** (1868-1913).

Saarenpäähän toi lestadiolaisen herätyksen verkkojen paikkaaja ja hieroja **Valpuri Reitti** (os. Ruottu), jota kutsuttiin ”Siemen-Varvuksi siksi, että hän kuljetti Jumalan sanan siementä kaikkialle, missä kulki. Hän oli ollut herätyksessä jo varhain 1870-luvulla, jolloin hän oli ollut polvillaan sakariston oven vieressä rukoilemassa Jumalan valtakunnan leviämistä. Varpu Reitti oli pieni ja laiha sekä puettu Koiviston pukuun. Hän oli Jooseppi Reitin leski ja asui **Kristian Lenkkerin** (s. 1857) talossa. Kristian Lenkkerin vaimo Brita oli todennäköisesti Jooseppi Reitin sisar. Myös Lenkkerit olivat lestadiolaisia.

Siemen-Varvulla oli muitakin lempinimiä, kuten ”Verkko-Varpu” ja ”Juoson Varpu”. Kun herätyksen aika tuli, tämä pieni nainen kiersi talosta taloon kahdenlaisella asialla: Hänen muistellaan kiertäneen kirkkoa ja rukoileen Jumalalta siunausta kirkolle ja parannusta sen papeille. Hänellä oli suuri merkitys lestadiolaisuuden leviämiselle Koivistolla.

(jatkuu...)

Mie tiijjän

Martti Piela

Akus postilakko ei pääse sotkemaa mei suunnitelmii, ni mie aion männä turkulaisii kans muistelemmaa kaheksakymmänt vuotta sit tehtyy matkaa - nyt vaa päivastasee suuntaa ko sova alkaes. Eikä meil täl kertaa oo nii kovvaa kiirettäkkää ko sillo. Ja silloha matkaa tehtii monekirjavil kyyvveil: millo äiti työntämil teleskoil pyykkikoris lämpimii puolraakoi limppui seas, millo laival taik kuorma-auto laval, millo taas höyryvetose hinnaaja uumenis kovapanossattees Viipurlahel, millo rees vällyi al, junakyyvil tai taas kuorma-autol jollei sit jällee rees. Nyt päässää hienost pensavetosii pussei kyyvvis. Käyvvää Kurkelas ast nukkumas, kuunnellaa Koivisto kirkos viipurilaiskuoro konserttii ja syyvvää komiiast Viipuri Pyöreäs tornis. Se onkii sit historialline reissu.

Ruotsi kuningas Kustaa Vaasaha se määräs tuon tykkitorni, Pässilinna, rakennettavaks kaupungi muuri vahvistukseks. Kuninkaat, keisarit ja keneralissimukset, hyö ei tyyvvykkää paukuttelemmaa vaa tussareil, hyö possauttelloot tykeil. Nii tek Talinkii Mainilas tuomiosuntain 26. marraskuuta 1939, ko hää tahto saaha ”casus belli”, aiheen sottaa, minkä syyn hää halus vierittää suomalaisii niskoil: hää ampu Suome suunnast mutka kautta suoraa rauhaa rakastavvaa Neuvosimpperiummii päi! Sit koval ääneel alko toitottammaa nooteillaa, et ”voi teitä, mitä mänittä tekemää! Ammuitta seitsemä tykilaukausta meitä kohti nii, et kolme punasotilasta ja yks aliupseer kuol! Eikä siin kaik! Lisäkshä siin haavottu seitsemä muuta punasotilasta, yks aliupseer ja yks aliluutnanttikkii, niiko TASSkii kirjottaa. (Niiko natsitkii pittiit tarkkaa kirjaa sota-aja tapahtumist, nii tek vennäiläisetkii. Missää ei vaa oo löytynt neuvostoarkistoist näijjä ensimmäisii ”sovauhrii” nimmii. Taisiit katota samal viisii ko totuuski sovas Clausewitzi mukkaa.)

Vast ko Neuvostoliitto hajos ol Moskova valmis myöntämää, et ne Mainila laukaukset olliit suunnattu ommii kohti. (Mut viel kaks vuotta sit Svezda-tvkanava väitti, et kyl Suomi tahallaa itse rovosoi talvisova, ko halus testata puna-armeija puolustuskykkyy. Kyl tääl mei maas tiijjettii, et ei Vennäi karhu ees nukkunt, ko Koivisto taivaalki lenteliit jo 1938 neuvostokonneet punatähti kylessää.)

Pääosaltaa miu tietoi perustuu Iltalehe Historia-julkasu (24.11.19) juttuu sivul 28 "Mainilan lavastus”. Tarkistuksii oon tehnt lisäks WSOY:n julkaisemisist kirjoist Suomen historia ja Talvisodan historia.

KOIVISTON AUTO
www.koivistonauto.fi

Aila Salo - vuoden 2020 lotta

Lotta Svärd Säätiö on myöntänyt Vuoden Lotta kunniamaininnan vuodesta 2007 alkaen. Vuoden Lotaksi voidaan valita lottatyössä ansioitunut henkilö tai lottahengessä uutterasti toisten hyväksi toiminut suomalainen nainen. Kunniamaininta voidaan myöntää myös yhteisölle, joka täyttää edellä luetellut kriteerit.

Vuoden Lotta palkitaan arkkitehti Marja Hämäläisen suunnittelemalla numeroidulla Lottakorulla sekä kunniakirjalla.

Aikaisempina vuosina Vuoden Lotta kunniamaininnan on saanut muun muassa Riitta Uosukainen ja Elisabeth Rehn.

Lotta Svärd Säätiö on valinnut vuoden 2020 Lotaksi raumalaisen pikkulotan Aila Salon.

Pikkulotta - lottatyttö

Lottajärjestön 8-17 -vuotiaille tytöille tarkoitettu pikkulottatoiminta aloitettiin vuonna 1931. Tyttötyön tarkoituksena oli välittää Lottajärjestön keskeistä arvomaailmaa nuorison keskuuteen ja näin kasvattaa uutta jäsenistöä järjestölle.

Pikkulotat kokoontuivat työiltoihin, joissa pidettiin luentoja, keskusteltiin ja askarreltiin. He osallistuivat myös mahdollisuuksien mukaan Lottajärjestön jaostotoimintaan. Vuonna 1943 pikkulotta -nimitys muutettiin lottatytöksi. Nimenmuutoksen taustalla oli se seikka, että etenkin varttuneempien pikkulottien tehtävät olivat pitkälti samoja kuin aikuistenkin ja tämän vuoksi pikkulotta -nimitystä pidettiin harhaanjohtavana.

Sota-aikana varttuneempien tyttöjen osallistuminen kotialueella puolustusvoimien hyväksi suoritettavaan työhön, vapautti runsaan määrän lottia komennukselle.

Pikkulotta Aila Salo

Lottajärjestön Koiviston kauppalan kyläosaston yhteyteen perustettiin pikkulotille oma osasto vuonna 1937. Samana vuonna Aila (o.s. Hollming) Salo liittyi tyttöosastoon. Lottajärjestön Koiviston kauppalan kyläosaston johdossa toimivat kansakoulun ja oppikoulun opettajat, jotka opastivat pikkulottia käyttäytymään hyvien tapojen mukaisesti, olemaan kohteliaita ja arvostamaan kaikkia ihmisiä tasapuolisesti.

Elokuussa 1939 järjestettiin Koivistolla sotaharjoitukset, joihin osallistui parikymmentä tuhatta miestä. Aila Salo toimi sotaharjoitusten aikana lähettinä viestijaostossa. Lokakuun alussa Suomen yllä leijui jo vahvasti sodan uhka ja opetus Koiviston yhteiskoululla, jota Ailakin kävi, keskeytettiin. Aila lähetettiin evakkoon sukulaisten luo Hämeeseen. Evakossa pikkulotta Aila osallistui ahkerasti rintamasotilaiden varusteiden täydentämiseen. Eräänä pikkulottien tehtävänä oli sivellä vernissaa kenttälakanoihin. Tarkoitus oli tehdä sotilaille kosteutta eristäviä lakanoita, kun muovia tai kumilevyjä ei ollut saatavissa ja teltoissa jouduttiin lepäämään pelkällä maapohjalla.

Talvisodan jälkeen Ailan perhe asettui asumaan Haminaan, sillä koti ja elinkeino Koivistolla menetettiin talvisodan alueluovutusten yhteydessä. Lottajärjestön Haminan paikallisosaston yhteyteen perustettiin siirtolotille oma Koiviston kyläosasto, jossa lottatyö jatkui innokkaiden vapaaehtoisten toimesta. Pikkulotat kunnostautuivatkin välirauhan aikana muun muassa sidetarpeiden rullaamisessa, varain hankinnassa ja materiaalien keräämisessä tuntemattoman sotilaan joulupaketteihin.

Asemasodan aikana lukuisat sotaa pakoon lähteneet evakot palasivat takaisin Karjalaan kotikonnuilleen, niin myös Ailan perhe. Alkoi valtava jälleenrakennusurakka, sillä sodan runteleman Karjalan rakennuskannasta vaurioitumattomana oli säilynyt keskimäärin vain noin 30%. Jälleenrakennusurakan mittavuudesta kertoo hyvin se, että Karjalaan

Suomen Lottaperinneliitto ry:n puheenjohtaja Kaija Vesala, Vuoden 2020 Lotta Aila Salo ja Lotta Svärd Säätiön hallituksen puheenjohtaja Pirjo Björk.

rakennettiin vajaassa kolmessa vuodessa 22 000 uutta rakennusta, lisäksi noin 18 000rakennusta korjattiin täysin. Koiviston lotat aloittivat paluumuuton myötä toimintansa kesäkuussa 1942. Seuraavien vuosien aikana aktiivisia pikkulottia Koiviston alueella toimi noin 140.

Kesäkuussa 1942 Aila Salo osallistui Vehkalahdessa Lottajärjestön järjestämälle viestikurssille. Yhteensä kuusi tyttöä Koiviston ja Haminen pikkulotista muodosti viestikurssilla alaikäisten erikoisryhmän, johon tietenkin myös Aila kuului. Kurssilla opeteltiin muun muassa lentokonetyyppitunnistusta, sääoppia ja kenttäpuhelimen käyttöä.

Kesän 1944 kuluessa vihollinen idässä alkoi liikehtiä uhkaavasti. Aila Salo kutsuttiin töihin evakuointikeskukseen avustajaksi. Tehtävää oli paljon, sillä ruokailijamäärät evakuointikeskuksessa kasvoiat paljon suunniteltua suuremmiksi. Kun rintama Etelä-Kannaksella murtui, evakuointia suoritettiin lähes kaaosmaisissa olosuhteissa. Kuljetuskalustosta oli pulaa, puhelinyhteydet olivat katkenneet ja rintamalinja lähestyi vääjäämättä. Evakuointikeskuksessa työskennelleet lotat ja pikkulotat yritettiin evakuoida mutta matka katkesi jo parin kilometrin päässä kauppalan keskustasta, kun lähetti kertoi Koiviston olevan motissa. Lottien ja pikkulottien onneksi rannassa oli vielä laivaston VMV 13 –vene, joka oli keräämässä kannelleen viimeisiä joukkoja. Niinpä lottien ja pikkulottien evakkomatka jatkui välietapin kautta vesitse Kotkan satamaan. Pikkulottien tehtävät ja velvollisuudet olivat siltä erää täytetty.

Lottaperinne säilyy sukupolvelta toiselle

Aila Salon esikuva ja ystävä lotta Hilda Myyryläinen piti erityisen tärkeänä, että lottien ja pikkulottien kokemukset, tarinat ja muistot välittyvät sukupolvelta toiselle. Hilda Myyryläisen esimerkkiä noudattaen Aila Salo on työskennellyt uutterasti lottaperinteen säilyttämisen, tallentamisen ja näkyväksi tekemisen puolesta. Aila Salo oli mukana vuonna 1992 perustamassa Suomen Lottaperinne-yhdistystä (nyk. Suomen Lottaperinneliitto ry) ja hän oli myös itseoikeutetusti Lottaperinne-yhdistyksen ensimmäisen hallituksen jäsen. Samana vuonna Aila kutsui kotiinsa joukon lottaperinnetyöstä kiinnostuneita naisia ja tällä joukolla perustettiin Raumalle Lottaperinne Rauma ry, jonka varapuheenjohtajana Aila toimi yli 10 vuotta.

Aila Salo on Suomen Lottaperinneliitto ry:n kunniajäsen ja Lottaperinne Rauma ry:n kunniajäsen. Hänen ansionsa lottaperinnetyön saralla ovat kiistattomat, sillä hänen toimestaan Suomen Lottaperinneliitto ry:lle saatiin heti liiton toiminnan alkuvaiheessa käyttöön arvokasta heraldiikkaa. Aila Salon aloitteesta liitolla on nyt käytössään muun muassa varta vasten suunniteltu jäsenmerkki, ansiomerkki ja puheenjohtajan hopeinen kääty.

Aila Salolle vapaaehtoisen maanpuolustustyön tärkein toimintamuoto oli aikanaan työ Lottajärjestössä ja nyttemmin työ lottaperinteen vaalimisen hyväksi.

Lotta Svärd Säätiö

Tääl` tapahtuu

Turun ja ympäristön koivistolaiset

Toimintamme jatkuu Kajuutassa Itäpellontie 2, Turku:

Naistenpiiri ja käsityökerholaiset aloittavat maanantaina 13.1.2020 klo 14 kokoontuen siitä eteenpäin aina kuukauden ensimmäisenä maananataina aina samaan aikaan.

Jaalamiehet aloittavat torstaina 16.1.2020 klo 14 ja koontumiset jatkuvat joka viikko samaan aikaan paitsi viikoilla jolloin yhdistyksellä muuta toimintaa.

Vuoden enimmäinen **Kajuuttailta** tiistaina 21.1.2020 klo 17. Kajuuttaillat aina joka kuukauden kolmantena tiistaina klo 17.

Tervetuloa mukaan haastelemmaa kaikki koivistolaiset ja koivistolaisuuden ystävät!